

VEKSTBAROMETER for Ringeriksregionen

2019

SPAREBANK 1 RINGERIKE HADELAND • UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE • RINGERIKE NÆRINGSFORENING

Innhold

Forord	4
Velferd og gode levekår	6
Kommunenes frie inntekter	8
Median husholdningsinntekt	8
Status for vekst	10
Befolkning	11
Arbeidsplasser	12
Verdiskapning	14
Sysselsetting	16
Tiltak som utløser veksten	18
Ta i bruk ny teknologi	22
Utnytte den sosiale kapitalen i regionen	24
Viktig premiss for vekst og utvikling er høy sosial kapital	26
Konklusjoner fra analysen	29
Styremedlemmene i Ringeriksregionen	30
Hvordan påvirker den sosiale kapitalen verdiskapningen i regionen	31
Egenskaper ved den sosiale kapitalen i Ringerike	32
Næringspolitisk strategi	33
Næringslivets forventninger til 2019	34
Samlet mål på forventningene	37
Eggemoen Aviation & Technology park	38
HR Prosjekt satser i Ringeriksregionen	42

Forord

Ringeriksregionen er og skal også i fremtiden være et godt sted å bo, jobbe, leve og drive næringsvirksomhet. Endringer i næringsstruktur gjennom nedleggelse av store hjørnestensbedrifter i regionen har medført store utfordringer knyttet til regional verdiskaping, som grunnlag for gode levekår og regional velferd. Årets Vekstbarometer for Ringeriksregionen løfter frem tiltakene som utløser veksten, som er nødvendig for å sikre gode levekår og fremtidig velferd.

OPPSTART FOR BYGGING av Ringeriksbanen og ny E-16 rykker stadig nærmere og gir regionens næringslivsledere og innbyggere en fortsatt stor optimisme. Fjorårets Vekstbarometer for Ringeriksregionen slo fast at verdiskaping som regionens private næringsliv i dag skaper, er for lav. Dette medfører lavere lønninger til de som jobber i regionen og mindre muligheter for kjøp av varer og tjenester som gir privat velferd. Kommunens skatteinntekter blir også lavere. De folkevalgte mulighet til å skape offentlig kommunal velferd gjennom midlene som disponeres i kommunebudsjettet blir med det også redusert. Konklusjonen fra fjorårets rapport var at utviklingen må snus. Flere arbeidsplasser med høyere verdiskaping må etableres i Ringeriksregionen.

Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen er nå vedtatt i alle tre kommuner i regionen. De folkevalgte har bestemt at «Flere arbeidsplasser med høyere verdiskaping» skal være målet for næringspolitikken. Strategien legger klare føringer for næringspolitikken som skal føres i regionen gjennom de neste årene. Dette gir regionen meget gode forutsetninger for å lykkes med å skape helt nødvendig og ønsket vekst samt sikrer fremtidige gode levekår og velferd i regionen.

Ringeriksregionen byr på store muligheter. I takt med at eldre næringsvirksomhet legges ned vokser ny næringsvirksomhet frem. Næringsvirksomhet vi er avhengig av for at vi fortsatt skal ha gode levekår og velferd ikke bare i vår region men i hele Norge. Suksesskriterier for disse virksomhetene er at de er basert på kunnskap, ny teknologi og at de utnytter mulighetene som digitaliseringen gir. Vi har også i vår region eksempler på utvikling av virksomheter som i sterk internasjonal konkurranse har lyktes med innovasjon og entreprenørskap. Resultatet har blitt bærekraftige arbeidsplasser med høy lønnsomhet. Vi trenger flere virksomheter av denne typen og vi trenger flere arbeidsplasser.

Ringeriksregionen holder stø kurs. Optimismen er fortsatt til stede. Byplanen for Hønefoss er snart på plass, noe som gir gode forutsigbare rammebetingelser for investering og utvikling av «regionhovedstaden». Det er en økende boligbygging og omsetningen er tilfredsstillende. Det er viktig at det bygges boliger. Dette bidrar til å bygge opp en større boligmasse som også vil være en buffer når befolkningsveksten senere vil øke. På tross av fallende nasjonal befolkningsvekst, viser Ringeriksregionen nå en tiltakende befolknings-

«SpareBank 1 Ringerike Hadeland vil bidra til å skape vekst i regionen. Derfor deltar vi i utviklingen av Vekstbarometeret».

Steinar Haugli

Adm. banksjef i SpareBank 1 Ringerike Hadeland

vekst. For første gang på 20 år hadde Ringerike i 2018 en befolkningsvekst over landsgjennomsnittet, på 1%. Dette er samme befolkningsvekst som for Oslo. Fortsatt genererer boligbyggingen liten tilflytting.

Forventningene om Ringeriksbanen og ny E-16

holder optimismen oppe og bidrar til at kursen er stø og utviklingen tilfredsstillende. Utviklingen er imidlertid svært sårbar og sterkt knyttet til oppstartstidspunktet for vei- og baneprosjektet. For å oppnå ønsket utvikling i regionen, er det viktig at arbeid med å skape flere arbeidsplasser prioriteres høyt. Regionen trenger flere arbeidsplasser uavhengig av utviklingen i vei- og baneprosjektet. Tiltak som vil skape vekst som presenteres i denne rapporten er også i mindre grad avhengig av Ringeriksbanen og ny E-16. Dette gjør regionen mindre sårbar og vil gi større muligheter for vekst.

Rådet til folkevalgte og næringslivet i regionen er å satse på de muligheter som kunnskap, teknologi og digitaliseringen gir. De arbeidsplassene regionen trenger skapes gjennom innovasjon og entreprenørskap og realiseres gjennom investorers vilje til å satse på gode forretningsideer. Den sosiale kapitalen i Ringeriksregionens bestemmer hvilke evne og kapasitet regionen har for å skape de arbeidsplassene som er ønsket. Befolkningens kompetanse og yrkeserfaring er viktig for innovasjon

og entreprenørskap. Den sosiale kapitalen består av de samlede ressurser som er tilgjengelig for innovasjon og entreprenørskap i regionen.

Vekstbarometer 2018 dokumenterte at kompetansen og utdanningsnivået i Ringeriksregionen er lavere enn ønsket med tanke på vekst i de næringene som vil gi høyere verdiskaping. Årets rapport viser gjennom nye analyser at summen av den sosiale kapitalen i regionen er svak. Tiltak som utløser vekst i regionen krever derfor en styrking av den sosiale kapitalen.

TILTAKENE SOM VIL UTLØSE VEKST I RINGERIKSREGIONEN:

- Ta i bruk ny teknologi og forstå hvordan den påvirker transformasjon av ulike bransjestrukturer. Ta en aktiv rolle i de endringer dette medfører og krever for regionen.
- Utnytt den sosiale kapitalen i regionen for å skape forretningsideer og implementere disse i regionen. Etablere partnerskap med de innovative og entreprenørmiljøene i Oslo eller i andre store byer, for å fremskaffe ressursene.
- Behold ideene, kunnskapene og ressursene i regionen.

» «Som næringsorganisasjon er RNF opptatt av å følge utviklingen og forsikre seg om at den går i riktig retning. Derfor er vi partner og medvirker i utviklingen av Vekstbarometeret».

Jan Erik Gjerdbakken

Daglig leder Ringerike Næringsforening

Kommunens frie inntekter

Kommunens frie inntekter forteller hva kommunestyret disponerer av midler til å skape kommunal offentlig velferd i kommunen. De frie inntektene består av skatteinntekter og rammetilskudd. Skatteinntektene til kommunene består av skatt på inntekt, formue og eiendom.

Median husholdningsinntekt

Median husholdningsinntekt er inntekten til den husholdningen hvor halvparten av husholdningene i kommunen har større inntekt og hvor den andre halvparten har en lavere inntekt. Median husholdningsinntekt forteller hva kommunens husholdninger kan kjøpe av privat velferd som f.eks. varer og tjenester, bolig og ferier.

Velferd og gode levekår

Ringeriksregionen skal være et godt sted å bo, leve, jobbe og drive næringsvirksomhet. All utvikling i regionen må ha som mål å bidra til dette. Vekst er ikke et mål i seg selv. Vekst er imidlertid nødvendig for å kunne gi grunnlag for gode levekår og høy velferd for de personene som i dag og i fremtiden skal bo og leve i Ringerike, Hole og Jevnaker.

REALISERINGEN AV VEI og bane gir store muligheter for vekst i regionen. En vekst som vil være helt avgjørende for at Ringeriksregionen også i fremtiden skal forbli et godt sted å bo. I alt arbeidet med å skape vekst i regionen, er det imidlertid viktig å beholde oppmerksomheten på om opplevd vekst i realiteten bidrar til å skape høyere velferd og gode levekår for innbyggerne i Ringeriksregionen.

Kommunens frie inntekter og median husholdningsinntekt gir samlet et godt bilde på om Ringeriksregionen utvikler seg i riktig retning, med tanke på å være et godt sted å bo, leve, jobbe og drive næringsvirksomhet. Grunnlaget for høy velferd og gode levekår legges gjennom verdiskapingen i regionen og derigjennom husholdningsinntekt og kommunale frie inntekter. Kvaliteten på bo- og nærmiljøet, fritid, arbeid, utdanning og helse er alle eksempler på områder som er viktig for folks levekår. Grunnlaget legges gjennom det økonomiske handlingsrommet kommunen har og hva husholdningene har av inntekter.

Kommunenes frie inntekter

Ringerike, Hole og Jevnaker har gjennom de siste årene hatt vekst i frie kommunale inntekter pr. innbygger. Kommunenes handlingsrom for å skape velferd gjennom kommunale tjenester viser en svakere utvikling enn ønsket. Dette fordi kommuner det er naturlig å sammenligne seg med har en høyere vekst i de frie inntektene.

Skatteinngangen i Ringerike og Jevnaker var i 2018 på henholdsvis 85% og 79% av landsgjennomsnittet. Inntektsutjevning og statens rammetilskudd til kommunene sørger for at ingen kommuner ender opp med frie inntekter under 95% av landsgjennomsnittet. For Ringerike og Jevnakers del betyr det at det er rammetilskuddet fra staten som sørger for at kommunene hvert år får frie inntekter tilsvarende 95% av landsgjennomsnittet. Hole kommune hadde i 2018 en skatteinngang på 103 % av landsgjennomsnittet.

I 2003 hadde kommunene samlet i Ringeriksregionen frie inntekter pr. innbygger på linje med Bærum og Oslo, rundt 23 000 kroner som var høyere enn for Drammen og Moss. Utviklingen fra 2003 viser at frie kommunale inntekter øker for Oslo og Bærum. Samtidig har kommunene i Ringeriksregionen en svakere utvikling som gjør at denne regionen i 2017 har frie inntekter på rundt 50 000 kroner pr. innbygger. Dette er på linje med Drammen og Moss, vesentlig lavere enn hva Oslo, Asker og Bærum har.

Resultatet kan bli at kommunene i Ringeriksregionen får større utfordringer med å yte kommunale velferdstjenester.

OSLO, ASKER OG BÆRUM har en skatteinngang godt over landsgjennomsnittet, som forklarer forskjellen i de frie inntektene. Selv om de avgir noe av skatteinntektene gjennom statens inntektsutjevning, beholder de også en betydelig del av skatteinngangen. Dette er igjen et resultat av at kommunene har et næringsliv med høy verdiskaping som muliggjør høye lønninger og skatteinntekter. Med nivået kommunene i Ringeriksregionen nå har på skatteinntektene, medfører økte skatteinntekter kun at rammetilskuddet fra staten går ned. Målet må være å øke skatteinntektene til over landsgjennoms-

snittet. Kommunen vil da beholde deler av den økte skatteinngangen og bidra til et større kommunal-økonomisk handlingsrom.

Hole har høyest kommunaløkonomisk handlingsrom i regionen. Dette er som følge av høye skatteinntekter. En stor del av skatteyterne har inntekt som er sterkt påvirket av de økonomiske konjunktorene. Dette medfører store svingninger i skatteinntektene og tilhørende usikkerhet knyttet til kommunaløkonomisk planlegging.

Median husholdningsinntekt

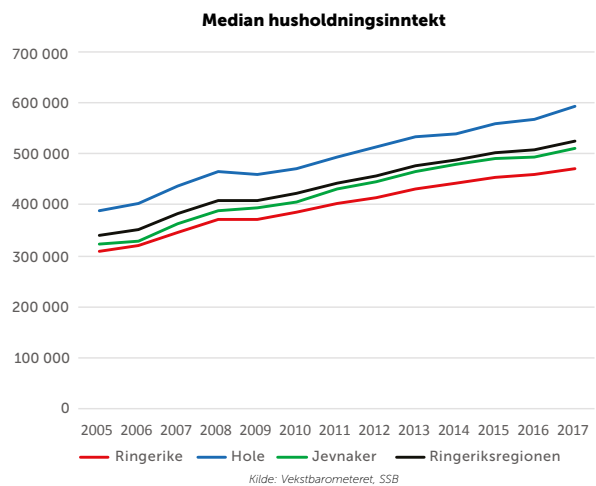
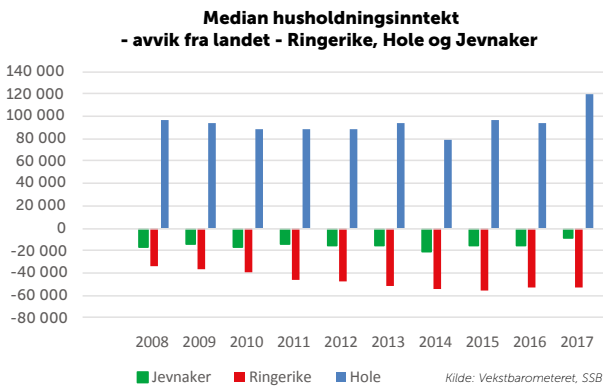
Innbyggere i Ringerike og Jevnaker har i gjennomsnitt lavere husholdningsinntekt enn gjennomsnittet i Norge. Det betyr at mulighetene for kjøp av varer og tjenester som bidrar til privat velferd for innbyggere i disse to kommunene er dårligere enn for Norges øvrige befolkning. Dette står i kontrast til Hole kommune, hvor inntektene er stabilt høye, godt over gjennomsnittet for Norge.

Positiv trend for Hole og Jevnaker, som gjennom de siste fire årene har hatt en relativ bedring i husholdningsinntekten. I 2008 hadde en gjennomsnittlig husholdning i Ringerike og Jevnaker en inntekt på henholdsvis 17 000 kroner og 34 000 kroner, under landsgjennomsnittet. For Ringerike del ligger holdningsinntekten idag stabilt lavt, rundt 50 000 kroner under landsgjennomsnittet. Jevnaker har nærmet seg landsgjennomsnittet.

Ringerike har en svakere utvikling i husholdningsinntektene enn Oslo, Asker og Bærum, men på linje med kommuner som Moss og Drammen. Igjen ser vi at det er kommuner med høy skatteinngang og et næringsliv med høy verdiskaping som har høyest økning i husholdningsinntekten.

Jevnaker og Hole har vekst i husholdningsinntekten, mens Ringerike har en stabil lav husholdningsinntekt sammenlignet med landet forøvrig.

Hvorfor befolkningsvekst?

Samlet har Ringeriksregionen hatt en svak befolkningsvekst og lavt fødselsoverskudd. Konsekvensen har vært at gjennomsnittsalderen har økt og andelen yrkesaktive har gått ned i forhold til andelen eldre med omsorgsbehov. For å sikre gode levekår og høy velferd er det

viktig med en sunn balanse mellom gamle og unge, yrkesaktive og personer med omsorgsbehov. Ringeriksregionen trenger flere unge yrkesaktive som gjennom sitt arbeid, inntekt og skatt bidrar til høyere verdiskaping og forbedrede kommunale tjenester og tilbud.

Status for vekst

BEFOLKNING

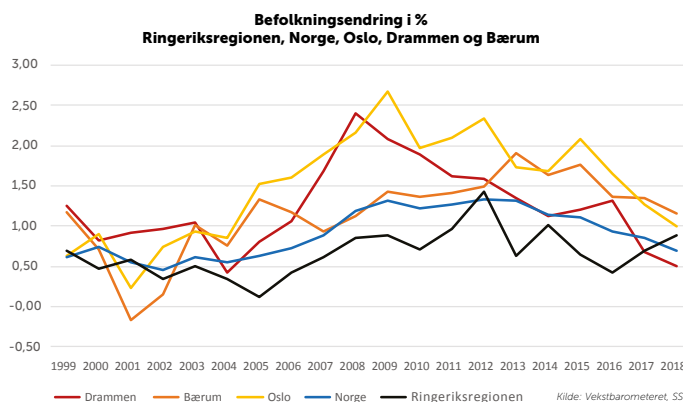
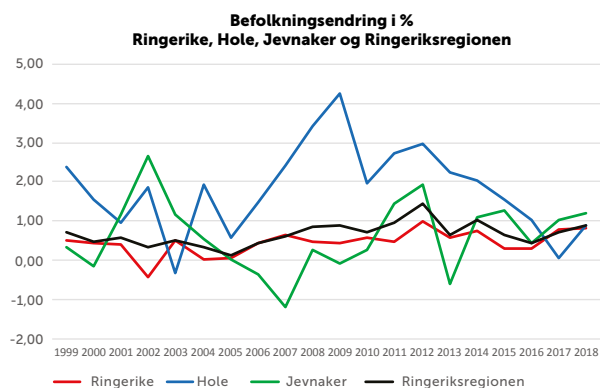
I hele perioden etter årtusenskiftet har Ringeriksregionen samlet hatt en svak befolkningsvekst, godt under 1 %. Økt befolkningsvekst i Ringerike og Jevnaker siste tre år gjør imidlertid at Ringeriksregionen nå har en noe mer positiv befolkningsutvikling enn landet for øvrig og sammenlignbare kommuner. Den store nasjonale befolkningsveksten, med en topp i 2012, har nå stoppet opp, - mye som følge av redusert innvandring. Samtidig med en svak nasjonal befolkningsvekst har Ringeriksregionen, gjennom de tre siste årene, opplevd en økende vekst i befolkningen.

RINGERIKSREGIONEN HAR NÅ en befolkning på 44 133 personer. Gjennom 2018 økte antall innbyggere i regionen med 240. Veksten skjedde med 159 i Ringerike, 12 i Hole og 69 i Jevnaker. I Ringerike bor 30 442 personer. Etter at Hole i mange år har hatt en stor befolkningsvekst, er veksten nå stoppet opp. Jevnaker har siden 2013 hatt en markert befolkningsvekst og har med en befolkning på 6 846 passert Hole i folketall med en person.

Figuren viser at Ringeriksregionen i hele perioden har hatt en svakere befolkningsvekst enn landet for øvrig og for kommuner vi sammenligner oss med. Siden 2016 har Ringeriksregionen hatt økt be-

folkningsvekst samtidig som landet for øvrig har hatt fallende befolkningsvekst. I 2018 var befolkningsveksten i Ringeriksregionen på 0,89%. Befolkningsveksten var da høyere enn landsgjennomsnittet på 0,7%. Drammen og Moss har lavere befolkningsvekst.

Ringeriksregionen har siden 2016 hatt en tiltakende befolkningsvekst, samtidig som gjennomsnittet for landet har hatt en avtakende utvikling.

ARBEIDSPASSER

Samlet har Ringeriksregionen hatt en vekst i arbeidsplasser siden 2015 og følger den nasjonale trenden. Fortsatt er det imidlertid 104 færre arbeidsplasser i regionen i dag enn hva det var i 2008. I denne perioden har Hole hatt den relativt største veksten av arbeidsplasser, mens Jevnaker har opplevd den beste utviklingen de siste 3 årene.

RINGERIKSREGIONEN HAR NÅ 18 499 ARBEIDSPASSER. Gjennom 2018 økte antallet arbeidsplasser i regionen med 116. Veksten skjedde med 83 i Ringerike, 27 i Hole og 6 i Jevnaker. Samlet er dette fortsatt 104 færre enn hva regionen hadde av arbeidsplasser i 2008. Ringerike, Moss og Lier har siden 2014 fulgt samme utvikling i antallet arbeidsplasser. Samtidig har kommuner som Tønsberg og Skedsmo har hatt en sterkere vekst i antallet arbeidsplasser.

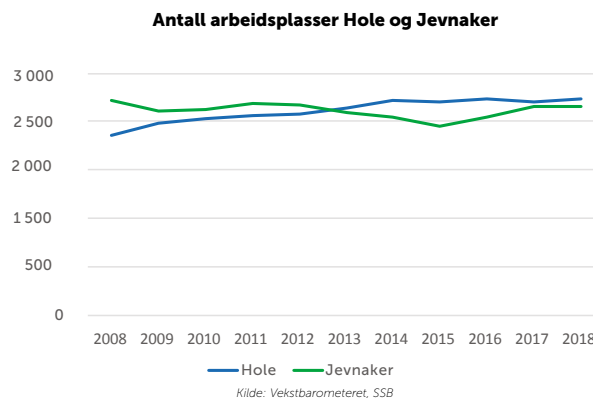
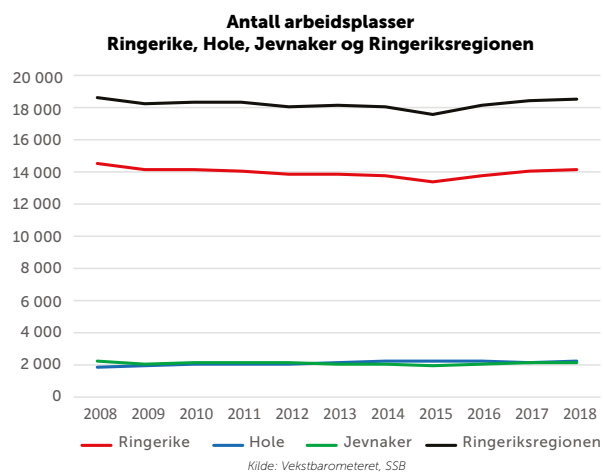
HOLE HADDE EN SAMLET VEKST i antallet arbeidsplasser på 364 fra 2008 til 2014. Siden har antallet arbeidsplasser stått stille. Jevnaker hadde i samme periode en samlet reduksjon i antall arbeidsplasser på 370. Siden 2015 har antallet arbeidsplasser i Jevnaker vokst med 210.

Hvorfor vekst i arbeidsplasser?

Arbeidsplasser er viktig for verdiskapingen og for å beholde og trekke til seg mennesker som ønsker å bo i kommunen. Kort veg til arbeidsplassen er også positivt for livskvaliteten og miljøet. Hva slags arbeidsplasser som finnes i kommunen bestemmer også hvilke grupper mennesker som flytter til kommunen.

FAKTA

” Vekst i arbeidsplasser i Hole har ikke kunnet oppveie for bortfall av arbeidsplasser i Ringerike og Jevnaker.

VERDISKAPNING

Regionen har fortsatt en svak utvikling i verdiskapning. Dette er negativ, sett opp mot det kommunaløkonomiske handlingsrom og den private velferden. Ringerike og Hole har hatt en nedgang i verdiskapningen pr. innbygger fra 2016 til 2017. Størst vekst i verdiskapning finner vi i kommuner som Bærum, Oslo, Drammen og Tønsberg.

Verdiskapning er bruk av kunnskap, kapital og eller arbeid med det formål å skape økonomiske verdier. Verdiskapning er den verdiøkning et produkt eller en tjeneste får i hvert ledd av produksjonsprosessen.

Verdiskapning måles gjennom EBIDTA: *Earnings before interests, taxes, depreciations and amortizations* – dvs inntjening før renter, skatt, avskrivninger og nedskrivninger.

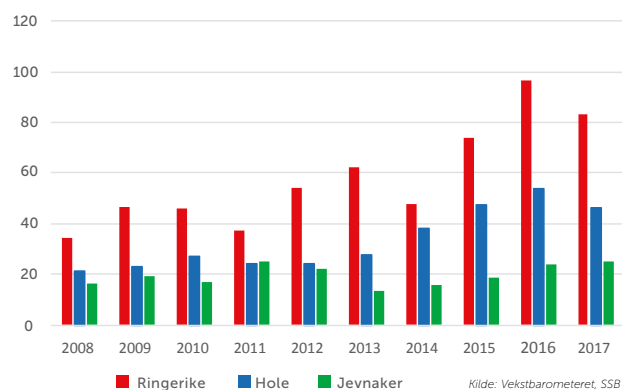
FAKTA

NYETABLERINGER AV KUNNSKAPSBASERT

NÆRINGSLIV både på Eggemoen, Hvervenmoen, Helgelandsmoen og Sollihøgda gir grunn til optimisme med tanke på verdiskapning i regionen. Volumet er foreløpig ikke stort nok for å veie opp for bortfallet av store hjørnestensbedrifter som er nedlagt i regionen, gjennom de siste 20 år. Resultatet har vært en vridning av næringsvirksomhet fra tung industri med høy verdiskapning til handel og tjenesteyting med lavere verdiskapning.

Størst vekst i verdiskapning pr. innbygger finner vi i kommuner som Bærum, Oslo, Tønsberg og Drammen. Det er viktig å se på verdiskapning pr. innbygger, da det gjenspeiler grunnlaget for gode levekår og velferd.

Privat verdiskapning pr. innbygger i 1 000 kr. (EBIDTA)

” Ringeriksregionen har en svak utvikling i privat verdiskapning pr. innbygger.

FAKTA

Hvorfor høy privat verdiskapning?

Det er den samlede verdiskapningen i privat næringsliv som danner grunnlaget for velferden som er oppnåelig for et land eller for en region.

Verdiskapningen gir grunnlag for avkastning til eiere, lønn til arbeidstakere og skatt til det offentlige. For en region vil det også forenklet kunne

sies at det er den private verdiskapning som forteller hvor stor «kaken» blir som skal konsumeres.

Konsum i form av privat forbruk og offentlige tjenester som gir privat velferd og gode levekår.

SYSSELSETTING

Antallet sysselsatte personer bosatt i Ringeriksregionen økte med 259 personer gjennom 2018. Det betyr at det i dag er 404 flere sysselsatte personer i regionen enn hva det var i 2008. Fra 2008 har imidlertid befolkningen vokst med 3 732 personer. Det er de sysselsatte som gjennom sitt arbeid, lønn og betaling av skatt gir grunnlaget for privat og offentlig velferd i regionen. For å sikre fremtidig gode levekår og velferd i regionen er det derfor viktig å legge til rette for at en høyere andel av befolkningen er sysselsatt.

SYSSELSETTINGEN I RINGERIKSREGIONEN ER SAMLET PÅ 21 762 PERSONER. Gjennom 2018 økte antallet sysselsatte i regionen med 259. Veksten skjedde med 150 i Ringerike, 20 i Hole og 89 i Jevnaker. Siden 2008 har veksten i antallet sysselsatte i regionen vært på 404 personer. Veksten i sysselsettingen for denne perioden finner vi med 369 personer i Hole og 208 personer i Jevnaker. Sysselsettingen i Ringerike har gått ned med 173 personer siden 2008.

SYSSELSETTINGSANDELEN I RINGERIKSREGIONEN HAR VÆRT FALLENDE SISTE TI ÅR, men med en vekst siste 3 år. Dette er også sammenfallende med utviklingen i landet for øvrig. Hole har gjennomgående en høyere sysselsettingsandel enn Ringerike og Jevnaker. Dette bidrar til høyre skatteinntekter og høyere mulighet for kommunal velferd.

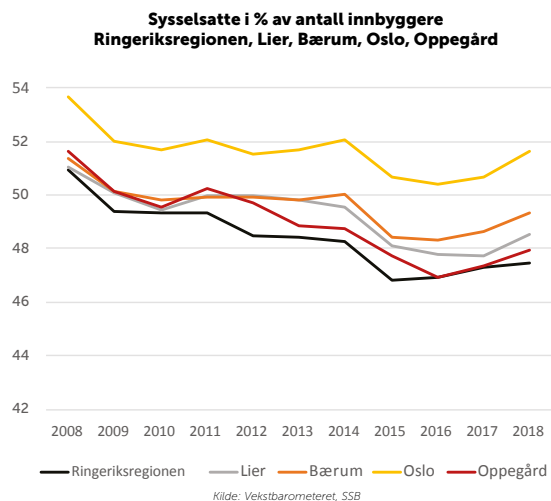
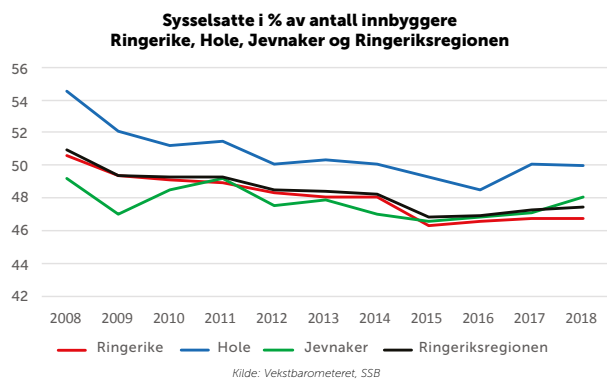
Fallende sysselsettingsandel pr. innbygger er en nasjonal trend. Sysselsettingsandelen samlet for Ringeriks-

regionen har hatt en svakere utvikling enn for kommuner som Oslo, Bærum, Oppegård og Lier. Utviklingen følger samme trend og er i stor grad styrt av nasjonale og internasjonale trender og konjunkturer. Drammen, Modum og Skedsmo, har lavere sysselsetting pr. innbygger enn Ringeriksregionen, men følger samme forløp.

Hvorfor høy sysselsetting?

Høy sysselsetting, dvs. antallet som er i lønnet arbeid, er viktig for inntekt og muligheter for materiell velferd for innbyggerne. Høy sysselsetting er også viktig for næringslivet og produktiviteten ved at det er rikelig tilgang til kompetent og god arbeidskraft. For kommunen gir høy sysselsetting skatteinntekter.

FAKTA

”

Hole og Jevnaker står for regionens vekst i sysselsetting gjennom de siste 10 år.

Tiltak som utløser veksten

Flere arbeidsplasser med høyere verdiskapning er målet for næringspolitikken i Ringeriksregionen. Næringsstrategien, de folkevalgte har vedtatt, løfter frem seks strategiske satsingsområder som vil bidra til dette. Nye analyser foretatt i tilknytning til årets Vekstbarometer gir ny innsikt og grunnlag for videre anbefalinger. Regionens folkevalgte og næringsliv bør ta i bruk ny teknologi og utnytte den sosiale kapitalen. Anbefalingene står meget godt til næringsstrategien og vil bidra til konkretisering av denne.

Et lite tilbakeblikk

Ringeriksregionen var en del av den første industrialiseringen i Norge. Basert på stor tilgang av tømmer og elektrisk kraft, vokste det frem en stor treforedlingsindustri i Drammensvassdraget fra Drammen til Hønefoss. Samtidig vokste andre industrielle virksomheter frem i regionen, basert på regionale ressurser og

lokal kompetanse. Dennen industrien har i generasjoner skapt store verdier og gode muligheter for kommunal velferd og gode levekår for befolkningen.

Forutsetningene for å drive tradisjonell industriproduksjon i Norge har endret seg dramatisk de siste årene. Norge og hele den vestlige verden har måtte utvikle og favorisere innovative og kunnskapsintensive

” Regionens folkevalgte og næringsliv bør favne om ny teknologi og utnytte den sosiale kapitalen.

næringer. Utviklingen stanset opp i store deler av regionens tradisjonelle industri og medførte nedleggelse av viktige hjørnesteinsbedrifter. Regionens samlede verdiskapning og inntekter ble etter hvert sterkt preget av dette.

Ringeriksregionen har fortsatt internasjonalt konkurransedyktig industri. Det har vokst frem innovative og kunnskapsintensive næringsklynger som eksempelvis Eggemoen Aviation & Technology park. Dette viser at det er mulig å skape og utvikle denne type næringsvirksomhet i regionen. Ringeriksregionen trenger imidlertid flere slike virksomheter for økt verdiskapning i regionen. Et øyeblikksbilde av regionens sosioøkonomiske status ble gitt i «Vekstbarometer for Ringeriksregionen», mars 2018.

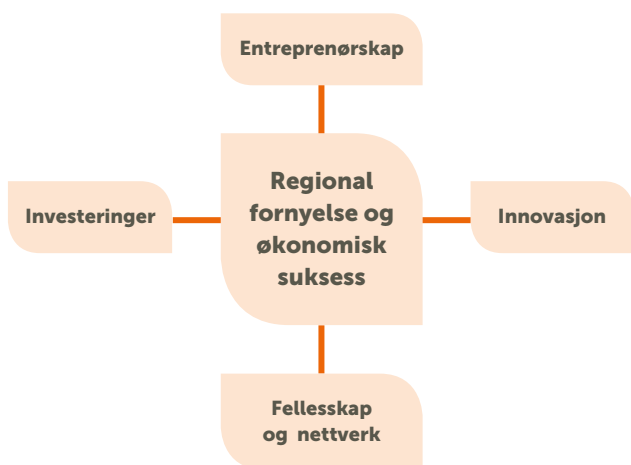
Ringeriksregionen har samlet et lavt personlig inntektsnivå og beskjedent kommunaløkonomisk handlingsrom. Regionen har en svakere utvikling enn regioner vi ønsker å sammenligne oss med, rundt Oslofjorden. Utviklingen siste år tyder ikke på vesentlig bedring. Årsaken er at antall kunnskapsintensive bedrifter i regionen er for få og for små. Regionen trenger flere og større virksomheter i sektorer som eksempelvis finansielle tjenester,

høyteknologiske produkter, forretningstjenester, energi, teknologi og programvareutvikling.

Ny vekst krever at regionen griper de muligheter som ligger i de store endringer som skjer i nasjonalt og internasjonalt næringsliv. Historien viser at regioners evne til utvikling er et resultat av deres kapasitet til å kombinere eksisterende kompetanse og ressurser med ny kunnskap, innsikt og praksis.

Regional utviklingsprosess

Regionale utviklingsprosesser er sterkt knyttet til følgende elementer: (1) entreprenørskap innen regionen (2) investeringer utenfra regionen (3) innovasjon samt (4) fellesskap og nettverk av bedrifter om kan fange opp og beholde kunnskap som skapes gjennom de første tre elementene, se figuren. Vi har gode eksempler som Tronrud Engineering og Norsk Titanium i vår region. Likevel må det skapes flere virksomheter av denne typen. Det er viktig å styrke ulike tjenester som eksempelvis logistikk, regnskap eller rådgivning for å støtte nye bedrifter.

Ledd i en regional utviklingsprosess

En viktig observasjon er at vår region i dag ikke har ressurser og kompetanse nok i alle ledd i utviklingsprosessen jfr. figuren.

Vekstbarometerrapporten 2018 hadde to hovedfunn knyttet til befolkningen i regionen. Utdanningsnivået er generelt lavt. Som følge av næringsstrukturen har også flertallet av de sysselsatte erfaring innen bygg og anlegg, handel og industri. Færre har erfaring med innovasjon, entreprenørskap og ny teknologiutvikling. Konsekvensen av disse funnene er tydelig: Vi er avhengige av kunnskap og ressursutveksling med andre regioner i nærheten, og spesielt mot Oslo.

Osloregionen er landets tyngdepunkt for innovasjon, entreprenørskap og investering og samtidig kilde for venture kapital. De største selskapene er lokalisert i hovedstaden, som også huser sentrale innovasjons- og inkubatorprogrammer som Katapult, Factory og Charge. Folk med forretningsideer, entreprenører, venturekapitalister og innovatører trekkes til byen for gjennom samhandling og skape innovasjoner og nye bedrifter. Flertallet av beslutninger som medfører økonomiske endringer, som fusjoner, oppkjøp og investeringer i innovative nye bedrifter, blir tatt i hovedstaden. Finansinstitusjoner i Oslo bestemmer om og hvordan man skal finansiere entreprenør- og selskapsinvesteringsaktiviteter. Osloregionen forsterker sin posisjon som tyngdepunkt for entreprenørskap og innovasjonsaktiviteter. Samtidig ønsker de mindre regionene rundt hovedstaden økonomisk vekst og jobber for å øke verdiskapningen gjennom innovasjon, entreprenørskap og ved å trekke til seg nye investeringer.

Venture kapital selskaper:

Investeringselskaper som i tillegg til å bidra med penger ofte tilfører kompetanse og nettverk gjennom aktivt eierskap i selskapene de investerer i.

- Osloregionen er landets tyngdepunkt for innovasjon, entreprenørskap og investering og samtidig kilde for Venture kapital.
- Ringerike konkurrerer med flere av de mindre regionene om nye investeringer og ønsker etablering av nye nasjonale og internasjonale virksomheter.
- Investorene og entreprenørene er primært fra Osloregionen. De mindre regionene som lykkes med å overbevise disse, får tilgang til bedre

Ringerike konkurrerer om nye investeringer og ressurser med gruppene vi ser på, Hamar, Kongsberg, Tønsberg, Moss, Ringsaker og Hamar.

ressurser, kunnskap og fordel av urban kompleksitet og derfor bedre vekstmuligheter.

Som følge av Ringeriksbanen og ny E-16 blir Ringeriksregionen i større grad en integrert del av Osloregionen. Dersom de riktige næringene og sektorene kan identifiseres og fremmes vil dette kunne gi et konkurransemessige fortrinn.

SPØRSMÅLET BLIR SÅ HVORDAN REGIONEN BEST BØR FORBEREDE SEG.

To anbefalinger for næringsvekst i Ringeriksregionen

Anbefalinger forteller hva de folkevalgte, forvaltning, investorer og gründere må gjøre for å posisjonere regionen for næringsvekst de neste ti årene. Grunnlaget for anbefalingene ligger i to analyser. Første analyse omhandler makrodrivere og store endringstrender i større bransjer. Andre analyse ser nærmere på hvordan den sosiale kapitalen i vår region er strukturert og hvordan den er knyttet til investeringsmiljøer i Osloregionen. Anbefalingene og begrunnelse oppsummeres nedenfor. I andre og tredje del av dokumentet presenteres analysen som konklusjonen og strategiene baseres på.

Sosial kapital:

Sosial kapital er et samlende begrep for en rekke forhold; sosial støtte, sosiale nettverk, sosiale bånd, ressurser, tillit, trygghet, deltakelse, det sivile samfunn og medborgerskap.

Sosial kapital kan betegnes som ressurser som er tilgjengelig for aktører gjennom deltakelse i sosiale nettverk.

FAKTA

Ta i bruk ny teknologi

ANBEFALNING NR. 1

- Ta i bruk ny teknologi og forstå hvordan den påvirker transformasjon av ulike bransjestrukturer.
- Ta en aktiv rolle i de endringer dette medfører og krever av regionen.

- Ringeriksregionen må bli mer bevisst hvordan ulike bransjer i Norge og i verden endrer seg, hvorfor de endrer seg og ikke minst bidra til endringsbølgen med regionale ressurser og ideer.
- Digitalisering, kunstig intelligens og automasjon av ulike tjenester gir store muligheter, men medfører nye trusler for eksisterende aktører.
- Bank, finans, media og varehandel er eksempler på bransjer hvor den digitale revolusjonen gjør eksisterende forretningsmodell irrelevant.
- Fintech (Financial Technology) er et nyetablert selskap. De har eksempelvis ambisjoner om å påvirke hvordan nåværende aktører i bank- og finansbransjen skaper og fanger verdi.
- Endringen skjer raskt og gir entreprenørene større muligheter til å endre bransjestrukturer.
- Digitalisering fjerner konsekvensene av fysisk avstander. Ringeriksregionen må forberede seg på å bli en region hvor verdier skapes gjennom de endringene som ny teknologi gir muligheter for.

Hvorfor?

Eksisterende forretningsmodeller går ut på dato og skaper nye forretningsmuligheter

DIGITALISERINGEN MEDFØRER AT EKSISTERENDE FORRETNINGSMODELLER GÅR UT PÅ DATO.

Dette fordi Norge endrer seg gjennom digitale teknologier som big data, «internet of things» (IoT) og kunstig intelligens som medfører disruptive forretningsmodeller. I mange bransjer ser vi at de tradisjonelle selskapene basert på produksjonskjedens logikk er fundamentalt transformert. Forretningsmodeller, konkurranseregler, og måten selskapene tjener penger på, er omdefinert.

I MANGE SEKTORER ER ENDRINGEN INITIERT av bedriften eller personlige entreprenører, som forsøker å danne nye måter å skape og fange opp verdi gjennom ny teknologi, produkter og tjenester. Disse handlingene fører til omforming av de tradisjonelle industriene og fremveksten av økosystemer til bedrifter. Etableringen av fintech-økosystemet som vi eksemplifiserte i introduksjonen er et eksempel på dette.

DET ER VIKTIG Å FORSTÅ DRIVERNE av forandringene i ulike bransjer, og hvordan det formes forskjellige økosystemer innen disse bransjer. Når en industri kommer under en forandringsbølge, må alle deltakerfirmaer følge endringsbanen. Dette resulterer i en

fullstendig transformasjon, nedgang av eksisterende aktører og fremvekst av nye. Å forstå transformasjonsprosessene gir muligheter for investeringer, muligheter for nye virksomheter og muligheter for å skape verdier ved å gripe mulighetene som byr seg gjennom endringene.

VÅRT POENG ER AT ENTREPRENØRER, NÆRINGS- LIVSLEDERE OG FOLKEVALGTE

i Ringeriksregionen bør følge utviklingsbanen for potensielle endringer i flere bransjer. Med dette vil man kunne bidra til at selskaper lokalisert i Ringeriksregionen vil kunne bli en del av de nye økosystemene - eller mest å foretrekke, kunne bli sentrale selskaper i nystiftede økosystemer.

Disrupsjon:

Disrupsjon er et begrep som beskriver hvordan en nyskaping forstyrrer et eksisterende marked ved å gjøre eksisterende forretningsmodell irrelevant.

Næringsøkosystem

Et næringsøkosystem er nettverket av organisasjoner - inkludert leverandører, distributører, kunder, konkurrenter, offentlige etater og så videre - involvert i levering av et bestemt produkt eller en tjeneste gjennom både konkurranse og samarbeid.

Utnytt den sosiale kapitalen i regionen

ANBEFALNING NR. 2

- Utnytt den sosiale kapitalen i regionen for å skape forretningsidéer og implementere disse i regionen.
- Etabler partnerskap med innovative personer og entreprenørmiljøer i Oslo eller i andre store byer - for å fremskaffe ressursene.
- Behold kompetansen, ideene og ressursene i regionen.

- Store entreprenører og investorer i Oslo-regionen har svært gode forbindelser med regioner som kan sammenlignes med Ringeriksregionen.
- Ringerike har et isolert forretningsnettverk, svakt forbundet med investorer og selskaper i Oslo og andre større byer.
- Ringeriksbanen og ny E-16 gir alene ikke tilstrekkelige vekstimpulser.
- Vei og bane i kombinasjon med lave etableringskostnader og stor tilgang til arealer gir alene kun begrenset vekst.
- Basert på de samme metoder er det stor konkurranse fra andre regioner rundt Oslo om å trekke til seg de samme investorene og forretningsidéer.
- Ringeriksregionen må utnytte lokalt næringsliv, gründere og entreprenører. Disse må søke nye relasjoner og muligheter i attraktive bransjer som er i transformasjon.
- For å beholde regional verdiskaping og kunnskap som genereres, må vi skape ideene og engasjere oss i entreprenørvirksomhet i egen region. Søke ressurser og kunnskap fra andre deler av landet.

Konsekvensene av strategi 2 vil være at vi går fra å importere næringsvirksomhet ved å tilby arealer og lokaler til lave kostnader til selv å utvikle forretningsideer. Gevinsten vil være at vi beholder kompetansen, verdiene og kapitaliserer videre på det.

Hvorfor? Sosial kapital er virkemiddelet for å trekke ressurser, ideer og investorer til Ringeriksregionen

EN REGIONS VEKST AVHENGER STERKT AV

eksisterende ressurser og kompetanse samt regionens evne til å fornye disse. Innovasjon og entreprenørskap skaper ny kunnskap, kompetanse og trekker ressurser til region og bidrar med det til å styrke regionens konkurransevne.

Å UTNYTTE OG FORBEDRE DEN SOSIALE KAPITALEN,

er den eneste måten å forbedre innovasjons- og entreprenørskapsvevnen i regionen. Regioner som forstår, benytter og utvikler den sosiale kapitalen tilegner seg bedre kunnskapsstrømmer, ressurser og ideer nasjonalt og internasjonalt. Sjansen for at verdiene skapt i regionen forblir i regionen øker også, dersom den sosiale kapitalen blir brukt på riktig måte.

Tradisjonell strategi:

Tilby arealer og lokaler til lave kostnader og forvente at investorene kommer.

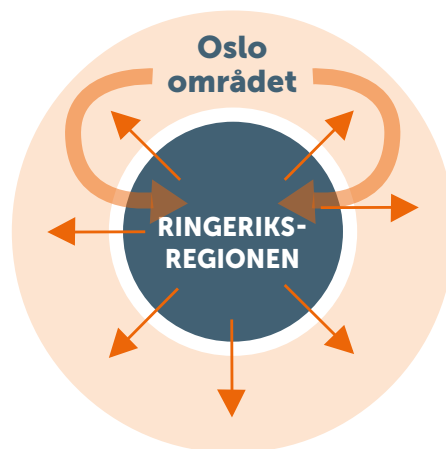
Ny strategi:

Integreres i innovative miljøer i Oslo med originale ideer og trekke innovatørene og investorene tilbake til Ringeriksregionen.

Resultat:

Mindre verdi og kunnskapen forblir i regionen.

Resultat:

Regionen beholder kunnskapen, verdien og kapitaliserer videre på disse.

Vi bør bruke vårt sosiale nettverk og forretningsforbindelser aktivt på en strategisk måte for å utvikle ny virksomhet i vår region og tiltrekke ressurser og kapital fra de andre regioner.

Viktig premis for vekst og utvikling er høy sosial kapital

Den sosiale kapitalen i Ringeriksregionen forteller hvilke kapasitet og ressurser som eksisterer for innovasjon og entreprenørskap. En analyse av egenskapene ved befolkningen i Ringeriksregionen, gitt gjennom utdanning og kompetanse, ble presentert i Vekstbarometer 2018.

Mål på den sosial kapitalen

Den sosiale kapitalen blir i denne sammenhengen bestemt av hvor sterkt investorer og beslutningstakere i vår region er knyttet til hverandre og hvor sterkt disse igjen er knyttet til nasjonale og internasjonale investorer og beslutningstakere.

Analyse av den sosiale kapitalen i Ringerike

For å få et bilde på den sosiale kapitalen i Ringeriksregionen ble data samlet for alle firmaer med positive salgsverdier og mer enn to ansatte fra følgende regioner: Ringeriksregionen, Tønsberg, Kongsberg, Moss, Hamar og Ringsaker. Regionene ble valgt fordi samtlige regioner konkurrerer om den samme forretningskapital og ideer fra Stor Oslo-regionen. Vi analyserte hvordan styremedlemmer og eiere av disse firmaene er knyttet til hverandre og andre investorer. For hvert styremedlem eller investor som er tilknyttet et firma, samlet vi data for tilsluttede styremedlemmer opp til tredjegrads

nettverksforbindelser. Det er viktig at vi kan spore hvordan alle viktige beslutningstakere på tvers av regionene er koblet til hverandre gjennom selskapets styre. Dette fordi personer med nettverkskontakter gjennom styremedlemskap kan påvirke investerings-

beslutninger. Eksempelvis illustrerer figuren til høyre hvordan et styremedlem i en bank i Ringerike kan påvirke beslutninger og kunnskapsstrømmen. Lokalpersonen som sitter i styret i en lokalbank i Ringerike, får gjennom sitt nettverk innsikt i hvilke typer investeringsbeslutninger som fattes i teknologisektoren i Oslo og Trondheim fra et annet medlem i samme styre. Denne kontakten kan bidra til å bære informasjon om hvilke typer innovasjons- og investeringsaktiviteter som foregår i andre deler av landet. Han eller hun kan også påvirke andre investorer til å investere i Ringeriksregionen.

Egenskaper ved befolkningen

Utdanning, erfaring, holdninger osv.

Forhold innen region eller på tvers av regioner

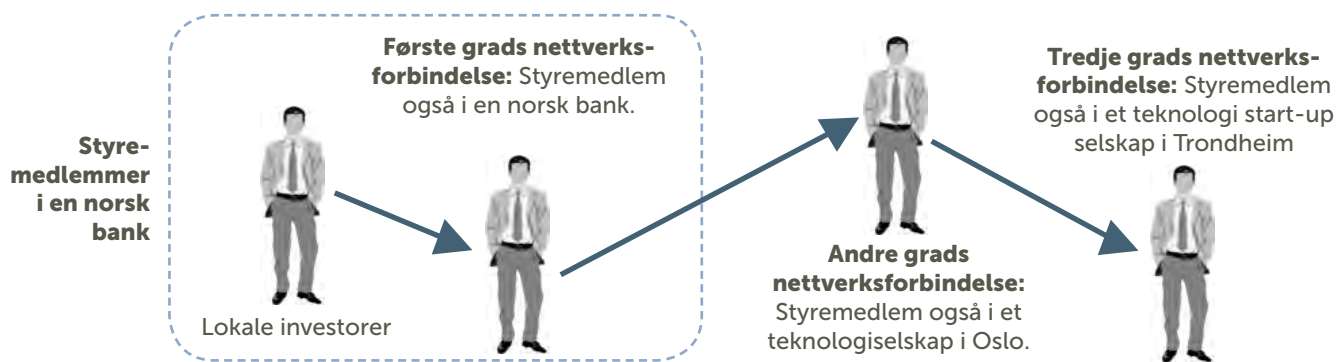

Hvem individer i samfunnet er tilknyttet, og hvor mye og hvordan de samarbeider med hverandre.

Sosial kapital måles gjennom egenskaper ved befolkningen samt hvordan enkeltpersoner er knyttet til hverandre i et samfunn.

Summen av den regionale sosiale kapitalen skaper ny kunnskap og investeringer.

Grader av nettverksforbindelser

Towards Green Economy 2017 挪中创新投资大会 - 转型的绿色经济

NCCIW

September 20, 2017
China

Regian Embassy

Innovation
Norway

联合会
Confederation

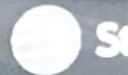
局
Agency of
China

EKSPOR
Export

Export

NI

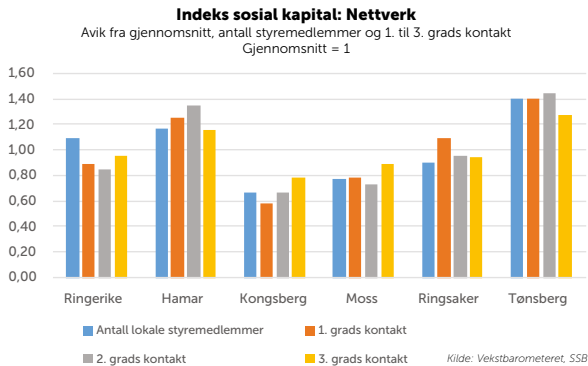
Sosial kapital:

Sosial kapital er et samlede begrep for en rekke forhold; sosial støtte, sosiale nettverk, sosiale bånd, ressurser, tillit, trygghet, deltakelse, det sivile samfunn og medborgerskap. Sosial kapital kan betegnes som ressurser som er tilgjengelig for aktører gjennom deltakelse i sosiale nettverk.

FAKTA

ANALYSEN VISER AT:

- Hamar og Tønsberg har sterkest tilknytning til nasjonale investorer og gründere.
- Styremedlemmer i virksomheter i Ringeriksregionen har i mindre grad relasjoner til sentrale aktører og styremedlemmer i selskaper med høy verdiskaping.

Indeks for sosial kapital og nettverk. Lokale styremedlemmer og omfanget av deres nettverk målt som avvik fra gjennomsnittet for kommunene i analysen.

Figuren viser at andelen styremedlemmer i Ringerike ligger over gjennomsnittet for kommunene i analysen. Andelen faller imidlertid dramatisk når vi ser på andelen 1., 2. og 3. grads kontakter.

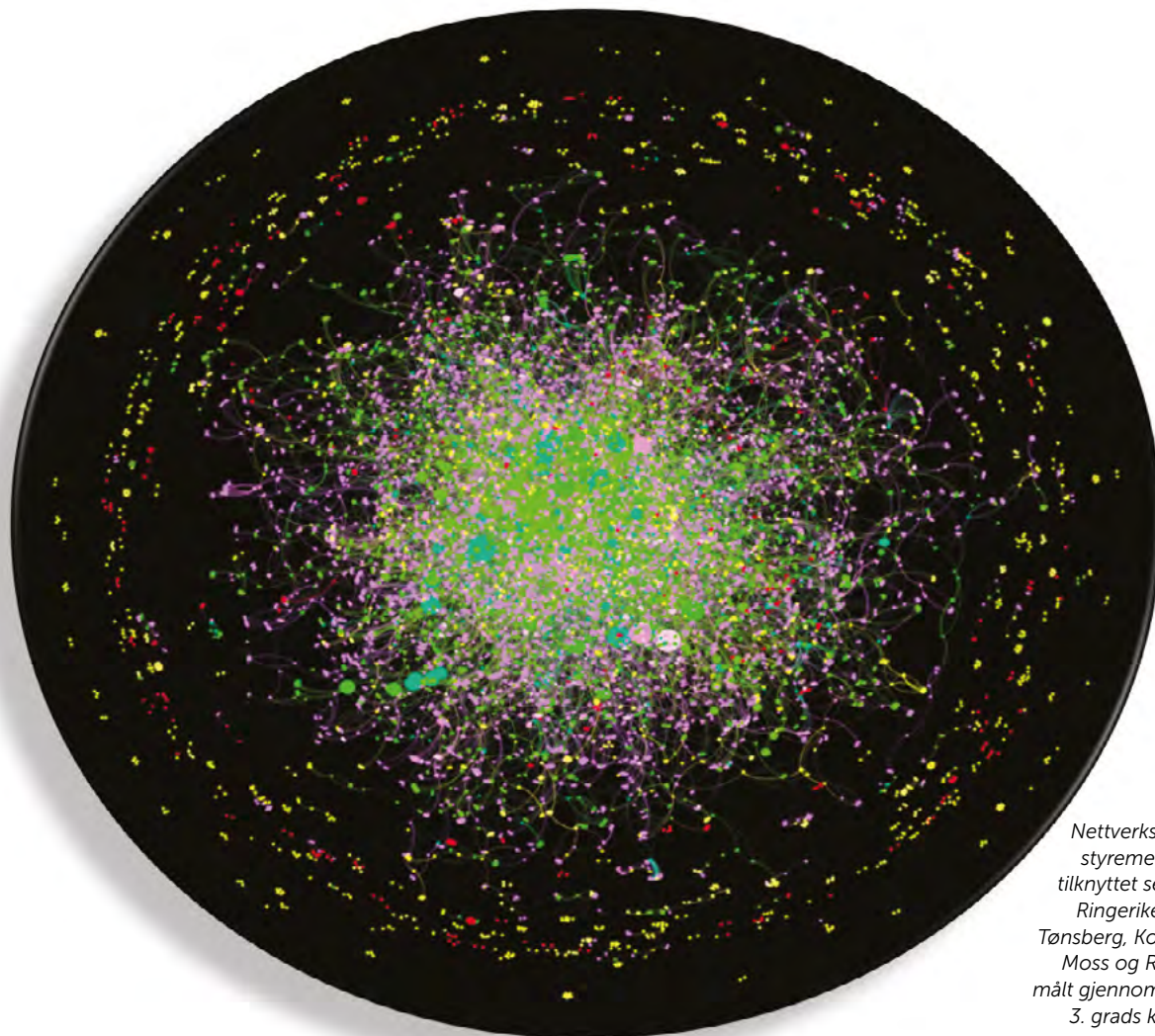
Dette forteller at styremedlemmer i Ringerike har et relativt sett snevrere nettverk enn de øvrige kommunene. Kongsberg, Moss og Ringsaker har færre styremedlemmer enn Ringerike, men deres styremedlemmer har oppnådd et relativt sett større nettverk enn Ringerike sine.

Hamar har noen flere styremedlemmer, men vesentlig flere 1., 2. og 3. grads kontakter. Tønsberg er kommunen med den sterkeste sosiale kapitalen målt gjennom nettverkskontakter.

Styremedlemmene i Ringeriksregionen:

- befinner seg i periferien - har få forbindelser til nettverk med stor innflytelse
- liten innflytelse på investeringsbeslutninger i store selskaper.

Nettverkskart over styremedlemmer tilknyttet selskaper i Ringerike, Hamar, Tønsberg, Kongsberg, Moss og Ringsaker, målt gjennom 1., 2. og 3. grads kontakter.

- Hver sirkel (Node) i figuren viser til et styremedlem. Størrelsen på sirkelen viser til verdien personen representerer, gjennom samlet verdiskaping (EBIDTA) i selskapene personen sitter i styrene for.
- Nettverkskartet består av 17 000 styremedlemmer.
- Linjer mellom sirkler viser kontakten mellom personer som sitter i samme styret basert på antallet styre de sitter sammen i. Mange linjer viser stort nettverk.
- **Geografisk fordeling:**
 - Røde sirkler** representerer Ringerike
 - Grønne sirkler** viser styremedlemmer rundt Osloregionen og Akershus
 - Rosa sirkler** viser styremedlemmer i andre byer som Bergen, Trondheim, Stavanger
 - Gule sirkler** viser styrets medlemmer i rivaliserende byer, Kongsberg, Tønsberg, Hamar, Ringsaker og Moss
- Kartet er dominert av personer fra Oslo og andre store byer.
- Sentraliteten til en node viser betydningen av en knute. Jo flere linjer til store noder jo mer nyttig vil det sosiale nettverket være. Her får styremedlemmene variert informasjon fra flere personer i store selskaper og mulighet for større samhandling øve innflytelse på andre.

Hvordan påvirker den sosiale kapitalen verdiskapningen i regionen

Hvordan nettverk er satt sammen har stor betydning for hvordan den sosiale kapitalen kan bidra til økt verdiskaping. Figurene viser to typer nettverk som da gjenspeiler en sosial kapital med ulike egenskaper.

Samhørighet: Nettverket preges av at flertallet kjenner hverandre og at de utveksler informasjon, varer og kapital primært med hverandre. Fordelen med denne sosiale strukturen er at den preges av tillit blant egne medlemmer og sterke sosiale kontrollmekanismer i samfunnet, siden de fleste kjenner hverandre. Ulempen er at den i mindre grad skaper informasjon og variasjon i kunnskap. Denne sosiale kapitalen er mindre gunstig for regional fornyelse, innovasjon og entreprenørskap.

Megling: Nettverket og således den sosiale kapitalen, kjennetegnes ved at mye av informasjonen tilfaller

sentrale personer. Informasjon som nettverket for øvrig ikke får ta del i. Sentrale personer kan bruke posisjonen til å skape innovasjoner eller megle ideer internt i nettverket eller til andre aktører eller nettverk.

Fordelen ved denne sosiale strukturen er at den sentrale aktøren har stor tilgang til informasjon for å skape innovasjoner og megle informasjon og kunnskap til andre i nettverket. Den sosiale kapitalen er egnet til å skape innovasjon og entreprenørskap, men bidrar ikke til høy tillit.

Samhørighet (Kohesjon)

- + Flertallet kjenner hverandre, tillit, samarbeid og sterke sosiale kontrollmekanismer.
- + Færre kanaler for informasjon, mindre informasjonsmangfold, færre nye ideer og mindre entreprenørskap.

Megling (Structural Holes)

- + Nettverk som medfører at sentrale personer ender opp med mye informasjon som ikke tilfaller hele nettverket. Sentrale personer kan bruke den for å skape innovasjoner eller megle ideer på tvers av nettverket.
- + Ikke egnet til å skape et samfunn med høy tillit.

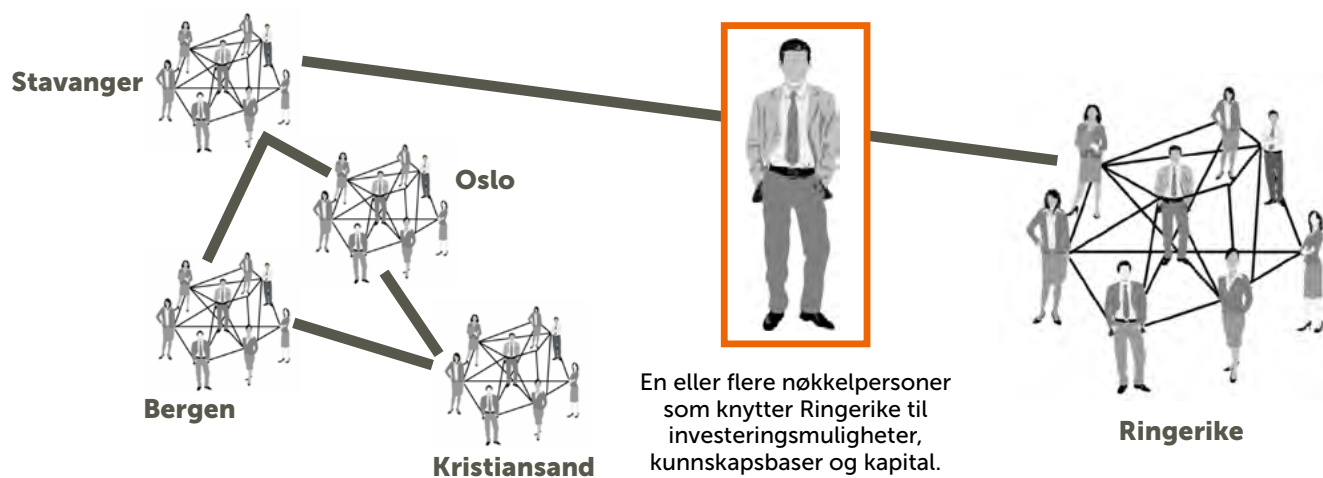
Sosial struktur basert på samhørighet eller megling

EGENSKAPER VED DEN SOSIALE KAPITALEN I RINGERIKE

Hva kjennetegner så den sosiale kapitalen i Ringerike og hva slags nettverksstruktur har styremedlemmene og investorene?

ANALYSEN VISER AT:

- Sentrale økonomiske beslutningstakere i Ringeriksregionen er lokale.
- De er med få unntak, ikke knyttet sammen
- De har svake nettverksforbindelser til Osloregionen
- Personer som knytter Ringeriksregionen til større byer kommer ikke fra Ringerike

Nettverkskart for Ringerike og større byer. Personen som utgjør broen mellom Ringerike og øvrige regioner er ikke en lokal person. Det representerer en risiko sett i lys av regional økonomisk utvikling.

Konsekvensen av en sosial kapital med denne strukturen er at ideer og gode forretningsmuligheter blir hentet ut av regionen fremfor å bli ført inn i regionen. Figuren over illustrerer hvordan regionen nå er avhengig av nøkkelpersoner som bindeledd mellom Ringeriksregionen og øvrige regioner. Nøkkelpersonen kan ta ideer, tilbud eller muligheter i Ringerike med seg. For deretter og

brukes i en hvilken som helst annen region som tilbyr lavere kostnader eller bedre betingelser for å etablere en virksomhet. En annen risiko er at hvis nøkkelpersonen etablerer et selskap i Ringeriksregionen, risikerer regionen ikke fullt ut å kunne kapitalisere på kunnskapen og kompetansen skapt i vår region eller fra virksomheter i andre regioner.

Næringspolitisk strategi

FRAMOVER SAMMEN

Ringerike, Hole og Jevnaker kommuner har gjennom sine folkevalgte organer vedtatt en felles næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen. Strategien har tittelen «Framover sammen». Her legges premisset om at næringsutviklingen skal ha et regionalt perspektiv og skje i god samhandling, på alle nivåer, mellom våre tre kommuner.

STRATEGIEN REPRESENTERER ET FELLES STYRINGSVERKTØY og forteller hva som skal gjøres i næringspolitikken og ikke minst hvorfor. Regionens næringsliv, folkevalgte og kommunenes administrasjon er alle sentrale aktører og viktige medspillere for næringsutviklingen i Ringeriksregionen. Næringspolitisk strategi bidrar derfor til en felles forståelse for hva regionen i felleskap skal prioritere for å nå målene som er satt for næringsutviklingen. Næringspolitisk strategi vil derfor være «av og for næringslivet, folkevalgte og kommuneadministrasjonene».

Mål for næringspolitikken:

Å skape flere arbeidsplasser og en høyere verdiskaping med et variert næringsliv. Variasjonen i næringslivet er også et mål for å opprettholde en høy sysselsetting i det brede lag av befolkningen.

- Proaktiv arealforvaltning og optimal bruk av tilgjengelige arealer
- Klynger og nettverk
- Kunnskap og kompetansebygging
- Trekke virksomheter til regionen
- Entreprenørskap og innovasjon
- Langsiktig effekt relatert til sterk regional vekst og offentlige investeringer

Ringeriksregionen står nå samlet om målene for næringspolitikken. De strategiske satsingsområdene forteller hva som på et overordnet nivå skal gjøres og innen hvilke områder det skal jobbes. Arbeidet med å følge opp næringspolitisk strategi og ikke minst konkretisere de ulike strategiske satsingsområdene gjennom aktiviteter og prosjekter er nå påbegynt.

Vekstbarometeret overvåker veksten i regionen samt ulike forhold av betydning for vekst. Når regionen nå er samlet om hva som skal gjøres og innen hvilke områder det skal jobbes for utvikling, er det naturlig at dette følges opp gjennom Vekstbarometeret.

Regionen skal eksempelvis jobbe for å legge til rette for økt entreprenørskap og innovasjon. Vekstbarometeret vil da utvikle egnede indikatorer som måler utviklingen av aktiviteten. Samtidig vil vi se på hva som er gjennomført av konkrete tiltak for å styrke dette feltet for regionens næringsliv.

Næringslivets forventninger til 2019

Regjeringen forventer fortsatt nasjonal økonomisk vekst for 2019. Veksten er basert på en bred oppgang i flere næringer. Privat forbruk tiltar og virksomhetene investerer mer, både i og utenfor oljesektoren. Nedgangskonjunkturerne etter oljeprisfallet er tilbaketrukket. Gjennom Norges Banks forventningsundersøkelse, rapporterer norske næringslivsledere om både en økning i lønnsomhet og antallet ansatte. Næringslivsledere i Ringeriksregionen rapporterer gjennom USN sin forventningsundersøkelse, en større optimisme for 2019.

RUNDT 100 NÆRINGSLIVSLEDERE I RINGERIKS-REGIONEN svarte på USN sin forventningsundersøkelse, gjennomført i 4. kvartal 2018. Undersøkelsen gir et godt bilde på hvilke forventninger næringslivslederne har for utviklingen i egen virksomhet i 2019. Variablene er omsetning, lønnsomhet, investeringer, ordreserver og antall ansatte. Regionens næringslivsledere ble bedt om å vurdere om de forventet en «økning», «reduksjon» eller «ingen endring» i disse variablene. For komplette resultater av undersøkelsen og oppsummering av hvilke forventninger næringslivslederne i Ringeriksregionen har for 2019, gå inn på <https://Vekstbarometer.usn.no>

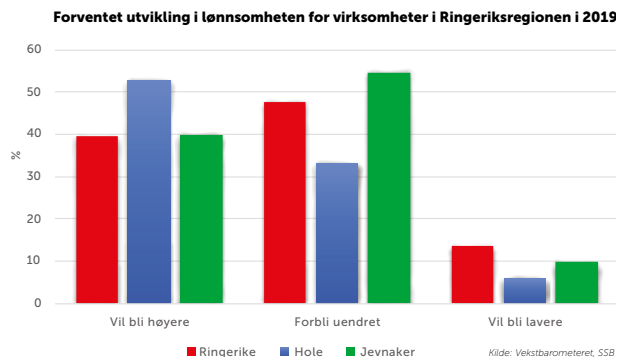
Bedre utvikling i 2018 enn forventet:

Næringslivslederne i regionen rapporterer at utviklingen i 2018 ble bedre enn hva de hadde forventet ved inngangen til året. Dette er positivt også på bakgrunn av at regionens næringslivsledere også ved inngangen til 2018 var mer optimistiske enn sine øvrige kollegaer i Norge. I undersøkelsen svarte 27% av næringslivslederne i Ringeriksregionen at utviklingen i egen virksomhet gikk bedre enn forventet i 2018, med tanke på omsetning, lønnsomhet, investering, ordreserver og antallet ansatte. En dårligere utvikling enn forventet ble rapportert av 22% av de spurte.

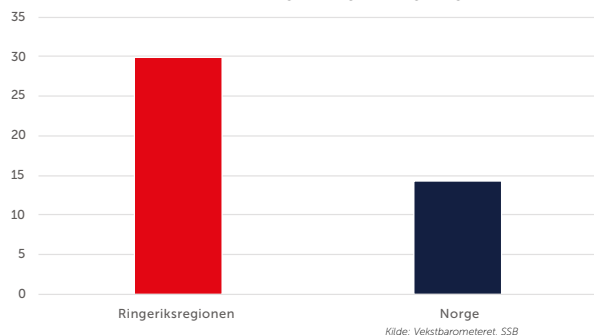
Forventninger til lønnsomhet i 2019:

Figuren viser at rundt 40% av næringslivslederne i Ringerike og Hole rapporterer at de forventer økt lønnsomhet i 2019.

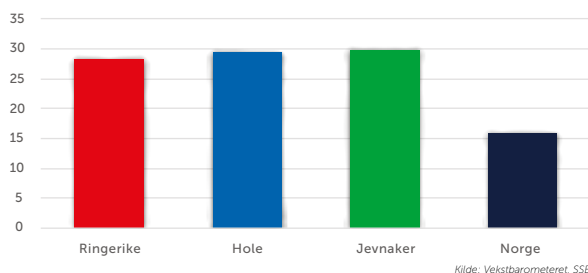
Lønnsomhetsindeksen viser at næringslivslederne i Ringeriksregionen forventer en vesentlig høyere vekst i lønnsomheten enn hva deres kollegaer ellers i Norge forventer. Indeksen fremkommer ved å ta differansen mellom andelen som forventer høyere lønnsomhet og de som forventer lavere lønnsomhet.

Lønnsomhetsindeks: Ringeriksregionen og Norge 2019

Ansatte indeks: Ringeriksregionen og Norge 2019

Forventinger til antallet ansatte 2019:

Indeksen viser at det næringslivslederne i både Ringerike, Hole og Jevnaker forventer flere ansatte i egen virksomhet i 2019, enn hva deres kollegaer ellers i Norge forventer.

Tema for undersøkelsen

- Økonomiske forventninger
 - Omsetning
 - Lønnsomhet
 - Antall ansatte
 - Investeringer
 - Ordreserver
- Forventninger til veg og bane.
- Begrensninger og rammebetingelser for økonomisk utvikling.

Om undersøkelsen

- Undersøkelsen ble sendt til daglig leder i 697 virksomheter i kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker kommune i november 2018.

Virksomhetene var trukket ut fra Proff Forvalt sine bedriftsdatabaser.

- Undersøkelsen ble gjennomført som QuestBack-survey via link på email til virksomhetene.
- 109 næringslivsledere besvarte undersøkelsen, som ga en svarprosent på 16.

Forventningsindeks:

Den økonomiske forventningsindeksen består av et enkelt gjennomsnitt av nettotall for forventet lønnsomhet, omsetning, antall ansatte, investeringer og ordreserver og er et mål for kortsiktig økonomisk utvikling.

Nettotall fremkommer ved å summere differansen mellom andelen som forventer en positiv utvikling og andelen som forventer en negativ utvikling for omsetning, lønnsomhet, investeringer, ordreserver og antall ansatte og deretter dele på 5.

En indeks på 100 vil gjenspeile en total positiv forventning. En indeks på – 100 vil gjenspeile en total negativ forventning. En indeks på pluss siden gjenspeiler en positiv forventning.

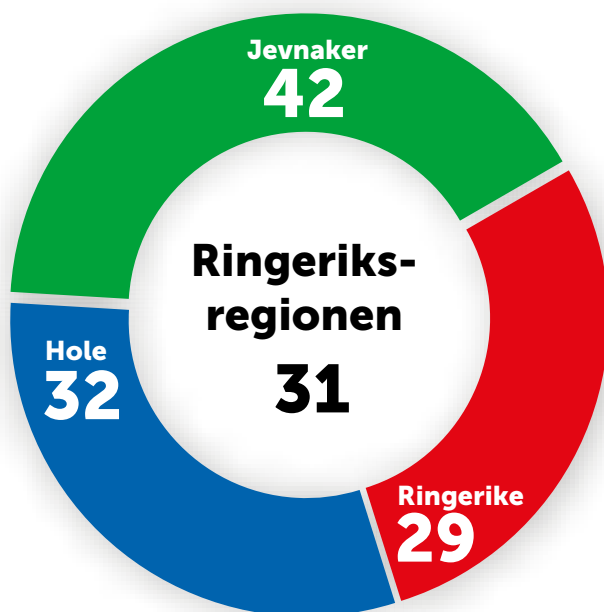

Samlet mål på forventningene

Næringslivslederne i Ringeriksregionen har samlet sett positive forventninger til utvikling i egen virksomhet for 2019. Et indekstall på + 31 viser at næringslivslederne har omtrent samme forventning til 2019 som de hadde til 2018. Her var indekstallet + 33. Indeksen inkluderer forventet utvikling i omsetning, lønnsomhet, investeringer, ordreserver og antall ansatte.

VI SER AV FIGUREN at den største optimismen finner vi i Jevnaker, mens Hole og Ringerike ligger rundt gjennomsnittet for Ringeriksregionen. For 2018 var indekstallet for de tre kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker henholdsvis 34, 23 og 35. For Ringeriks-

regionen var indekstallet 33. *Undersøkelsen kan derfor tyde på at optimismen blant næringslivslederne i Jevnaker har økt. Dette samtidig som optimismen samlet sett for Ringeriksregionen har moderert seg noe, men er fortsatt er positiv.*

Kilde: Vekstbarometeret, SSB

Eggemoen Aviation & Technology park

Basert på innovasjon og teknologiutvikling i verdensklasse, har i alt 11 virksomheter funnet sammen på Eggemoen og utgjør nå Eggemoen Aviation & Technology park. Ringeriksregionen har behov for flere arbeidsplasser med høyere verdiskaping. På Eggemoen har vi beviset på at det er mulig å utvikle og etablere kunnskaps- og kompetanseintensive virksomheter med høy verdiskaping, i Ringeriksregionen.

” I løpet av få år har en furumo og en forfallen flystripe fra krigens dager blitt omgjort til et av landets mest interessante områder for industriutvikling. Næringsparken sysselsetter i dag 350 personer med høy internasjonal teknologisk kompetanse.

SITE MANAGER I FLIR SYSTEMS, Lars Kristiansen, har vært med på reisen i selskapet, som utvikler, produserer og selger av verdens minste drone. Siden starten i 2014 har avdelingen på Eggemoen økt fra 9 årsverk til 50. Flir Systems, med hovedkontor på Hvalstad i Asker, vurderte hvor de skulle etablere sin nye produksjonsavdeling. Nærheten til Tronrud Engineering og muligheten til å bli en del av teknologiparken ble utslagsgivende for lokaliseringen.

Industripark som dekker virksomhetenes behov

Eivind Bjørntvedt er utviklingsansvarlig i Eggemoen Utvikling AS og har som sin fremste oppgave å utvikle næringsparken gjennom lokaler og fysiske fasiliteter som dekker virksomhetenes behov. Flir Systems fikk nylig en rammeavtale om leveringer av droner til det franske forsvaret, verdt 770 millioner kroner. En medvirkende faktor var fleksibiliteten til Eggemoen Utvikling AS. De kjenner de industrispesifikke behovene og kunne på meget kort tid tilby Flir Systems en dobling av arealet på deres produksjonslokaler. Å være en del av næringsparken gir oss et betydelig konkurransefortrinn og i dette tilfellet en meget god fleksibilitet i anbudsprosessen, fremhever Kristiansen.

Krevende kunder og innovasjonspress

Deler av norsk industri evner å utvikle seg og skape verdier og arbeidsplasser i sterk internasjonal konkurranse. Disse kjennetegnes ved at de er lokalisert i næringsparker og klynger. Her profiterer virksomhetene

sterkt på nærhet til hverandre. Nærhet til krevende kunder og konkurrerende virksomheter bidrar til innovasjonspress og kunnskapsspredning som følge av lave transaksjonskostnader, informasjonstilgang og kontinuitet i relasjoner.

Tronrud Engineering har levert produksjonslinjene til Flir og er i tett dialog med selskapet når nye produkter skal utvikles og produseres. Som verdensledende i utvikling av den minste og mest effektive dronen i markedet, sier det seg selv at Flir Systems er en meget krevende kunde for Tronrud Engineering. Dronen er i bruk i en rekke NATO land og Kristiansen opplyser at selskapet nå jobber med å utvikle en «Lounge box» som gjør det enklere å manøvrere dronen. Gjennom dette ønsker selskapet å ta en større del av produktkjeden og Tronrud Engineering får muligheter til å utvikle nye produksjonslinjer med bruk av teknologi i verdensklasse. For å nå opp i sterk internasjonal konkurranse er det ikke nok med et produkt i verdensklasse. Produksjonen og fremstillingen av produktet krever også verdensklasse og dette hjelper Tronrud oss med, legger Kristiansen til.

Mer effektivt kan det ikke gjøres

Norsk Titanium har de siste årene vært blant Tronrud Engineering's største kunder. Produksjonslinjene til Norsk Titanium er resultat av mange års samarbeid og utvikling. Ny produksjonslinje ble nylig tatt i bruk etter at denne ble produsert og levert i samme bygg. Mer effektivt kan dette ikke gjøres kommenterer Bjørntvedt.

Etter at Tronrud Engineering for en tid tilbake trengte flere sveisere, hadde Andriz Hydro mulighet til å dekke behovet for disse fagpersonene. Virksomhetene har nå en samarbeidsavtale hvor de utveksler medarbeidere med ulik fagkompetanse. Dette gir en kunnskaps- og kompetansespredning i næringsklyngen, sier Bjørntvedt.

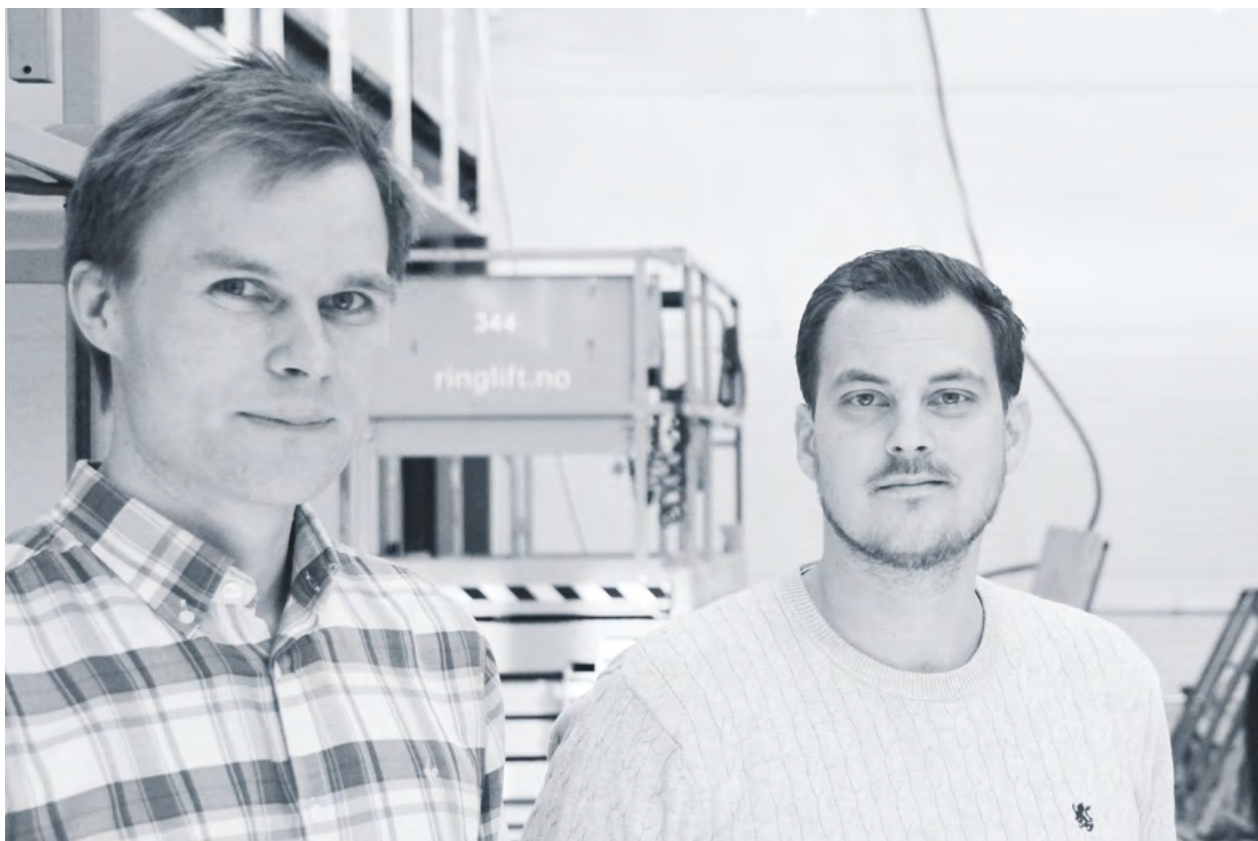
Kompetanseheving, interne muligheter og gøy på jobben

Site manager i Flir Systems, Lars Kristiansen, forteller at han i 2014 var alene som leder på Eggemoen og hadde 8 personer i produksjon. I takt med voksende produksjon meldte også behovet seg for å bemanne opp organisasjonen utover produksjonsmedarbeidere. Egenrekruttering og intern kompetanseheving har vært førende. Å gi muligheter for kompetanseheving og nye

utfordringer for egne ansatte har vært et viktig prinsipp. En kompetansevirksomhet som vår er avhengig av ansatte som hele tiden tar utfordringer og løfter sin egen kompetanse i takt med virksomhetens behov, men som også har det gøy på jobben, avslutter Kristiansen.

En kompetansevirksomhet som vår er avhengig av ansatte som hele tiden tar utfordringer og løfter sin egen kompetanse i takt med virksomhetens behov, men som også har det gøy på jobben.

”

Fra venstre Eivind Bjørntvedt og Lars Kristiansen.

Fakta om Flir UAS:

- Oppstart 2008 (Prox Dynamics)
- Oppkjøp 2016 (FLIR SYSTEMS)
- Totalt antall arbeidsplasser ca 110
- Arbeidsplasser på Eggemoen ca 50
- Utvikler og produserer verdens minste UAV
- Omsetning ca 250 millioner (2018)

Fakta om Eggemoen Aviation & Technolgy park:

- Utvikles av Eggemoen Utvikling AS
- Antall arbeidsplasser ca 350
- Visjon: «Eggemoen skal være et fremtidsrettet miljø for teknologi og luftfartsindustri, nasjonalt og internasjonalt».

Produksjons- og servicebedrifter etablert i Eggemoen Aviation & Teknologi park:

- Tronrud Engineering
- Norsk Titanium
- Robot Aviation
- Flis Systems
- Maritime Robotics
- Air Service Eggemoen
- Demas
- Glasolite
- Treko
- HG-Mek
- Recab
- Andriz Hydro
- Matemco
- John Skaar Service

HR Prosjekt satses i Ringeriksregionen

NORGES VIKTIGSTE SAMFUNNSBYGGER FINNER VI PÅ HVERVENMOEN

HR Prosjekt er representert der utvikling og investering skjer. Ringeriksbanen og ny E-16 vil utløse store investeringer i Ringeriksregionen, gjennom de neste 20 årene. Vi ønsker å være med på å utvikle denne regionen, opplyser prosjektsjef Tom O. Stubberud. Selskapet planlegger å doble aktiviteten på Hønefoss. HR Prosjekt har som sin visjon å være Norges viktigste samfunnsbygger innen bygg, anlegg og infrastruktur.

HELGE RUSTAND ETABLERT SELSKAPET på Hønefoss i 2005. Tidlig så de viktigheten av å være representert der hvor veksten skjer. - Kort vei til

oppdragsgivere og samarbeidspartnere i prosjektene vi er involvert i, har vært en suksessfaktor fremhever Stubberud. Med hovedkontor i Oslo har selskapet vokst til å bli Norges største norskeide leverandør av konsulenttjenester innen bygg og anlegg.

Fakta om HR Prosjekt:

- Etablert på Hønefoss i 2005 av Helge Rustand
- Tilbyr konsulenttjenester innen bygg, infrastruktur, arkitektur, eiendomsutvikling, utredning og analyse
- Rammeavtaler med 200 kommuner
- 270 ansatte fordelt på 15 regionskontorer i hele Norge
- 9 ansatte på Hønefoss kontoret
- Omsetning på 320 mill. kr i 2018

Ringerike har alt

Prosjektsjef Tom O. Stubberud mener Ringeriksregionen har alt. Han utdyper dette med at regionen fortsatt har variert industri, teknologivirksomheter i verdensklasse og ikke minst private aktører med investeringsvilje- og evne.

– Viktig er det også at regionen har folkevalgte og næringslivsledere med visjoner og planer for utviklingen av region. Det er opplagt at vi ønsker å være med å utvikle denne regionen, sier Stubberud. – Stor oppmerksomhet er naturligvis knyttet til sentrumsutvikling i Hønefoss. Regionens næringsliv er imidlertid så mye mere og har store muligheter for utvikling, også utenfor Hønefoss sentrum, sier Stubberud.

Vi er med hele veien

HR Prosjekt har vært involvert i en rekke lokale prosjekter, som Næringsbygg for Power, Jula, Europris, Biltema og Rusta, Coop OBS, Hønefoss Arena, Bergerbakken Skole og idrettshall på Jevnaker, Nye Hønefoss Barne-skole syd, Hønefoss Kirke, og Riksveg 7 Ramsrud.

– Vi ønsker å være med på å utvikle regionen ved å samarbeide med de som vil skape noe og som ser muligheter. Både private og kommunale aktører er våre kunder. Offentlige bygg, infrastruktur eller boliger. Mulighetsstudier, tomteanalyser, planprosesser, politisk beslutning, detaljprosjekt, byggefase og drift, vi er med hele veien, forteller Stubberud.

Prosjektssjef Tom O. Stubberud i HR Prosjekt.

Verdiskaping som forblir i Ringeriksregionen

Ringeriksbanen og ny E-16 vil utløse store investeringer i Ringeriksregionen. Analyser utført av Universitetet i Sørøst – Norge antyder at investeringene samlet knyttet til infrastruktur, eiendom og næring kan komme opp i hele 100 mill. kroner i løpet av de neste 20 årene. Næringspolitisk strategi for Ringeriksregionen fremhever at dette også gir store muligheter for næringsutvikling, flere arbeidsplasser og økt verdiskaping i regionen. Det er imidlertid betydelig forskjell på lønnsomheten i næringene som inngår i verdikjeden bygg og anlegg. Lønnsomheten innen teknisk konsulentvirksomhet er langt høyere enn hva som er tilfelle for en byggmester, murer, rørlegger eller andre fagfolk innen tekniske fag. HR Prosjekt og flere virksomheter av denne typen lokalisert i Ringeriksregionen vil bidra til at en større del av verdiene som skapes gjennom investeringene i vei, bane, eiendom og næringsvirksomhet også forblir i Ringeriksregionen. Høy lønnsomhet i regionens næringsliv gir høyere lønninger og større skatteinngang til kommunen. Høyere privat velferd og kommunaløkonomisk handlingsrom blir resultatet.

Vekstbarometer for Ringeriksregionen er utviklet av Universitetet i Sørøst-Norge, Campus Ringerike i samarbeid med Ringerike Næringsforening og med finansiering fra SpareBank1 Ringerike Hadeland.

Vekstbarometeret består av en årlig rapport og en nettside. Rapporten presenterer status for vekst og utvikling i regionen, samt hva som kan forklare veksten i Ringeriksregionen.

På nettsiden «vekstbarometer.usn.no» presenteres ulike variabler som beskriver målene for vekst og ulike faktorer som gir grunnlag for vekst. Variablene er presentert samlet for Ringeriksregionen og for hver enkelt kommune. I tillegg presenteres relevante variabler for utvalgte kommuner.

Mange viktige politiske og næringsmessige beslutninger og prioriteringer skal fattes i Ringeriksregionen de kommende årene. Vekstbarometeret er derfor utviklet for å gi et objektivt og faglig forankret faktagrunnlag som grunnlag for viktige beslutninger. Hva er veksten i regionen? Hva kan forklare veksten? Hva vil være viktig å legge til rette for, slik at Ringeriksregionen også i fremtiden skal forbli et godt sted å bo, jobbe og drive næringsvirksomhet.

Vekstbarometeret gir svar!

vekstbarometer.usn.no